

SPOLSKO OBČUTLJIV JEZIK V UČBENIŠKIH BESEDILIH ZA SLOVENŠČINO

NUŠA ŠČUKA¹ & SIMONA KRANJC²

Potrjeno/Accepted

20. 6. 2023

¹ Osnovna šola Vič, Ljubljana, Slovenija

² Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

Objavljeno/Published

17. 7. 2023

KORESPONDENČNI AVTOR/CORRESPONDING AUTHOR

simona.kranjc@ff.uni-lj.si

Ključne besede:

učbeniška besedila,
spolsko občutljiv jezik,
slovenščina, spolne
vloge, stereotipi.

Izvleček/Abstract

V razpravi obravnavava učno gradivo pri predmetu slovenščina v osnovni šoli z vidika kritične analize diskurza in vizualne slovnice (Kress in van Leeuwen 2020), pri tem pa se osredotočava predvsem na rabo spolsko občutljivega jezika. Kljub temu da je pri slovenščini poudarek na besednem, je učno gradivo sestavljeno kot interakcija besednega in slikovnega koda. Znaki obeh semiotskih kodov se med seboj povezujejo in bralec ali bralka učnega gradiva zlahka razbere smisel in sporočilo. V ospredju analize je pojmovanje spolov in razmerje med njima.

Keywords:

Textbook, gender
sensitive language,
Slovene language,
stereotypes, gender
roles.

Gender Sensitive Language Perspective in Textbooks for Slovene Language

In the discussion, we are dealing with a sample of textbooks for Slovene language as school subject in elementary school from the point of view of critical discourse analysis and the visual grammar of Kress and van Leeuwen (2020), focusing primarily on the use of gender sensitive language. Despite the fact that in the Slovene (school subject) the emphasis is on the verbal, school texts are multimodal. It means that they consist of verbal and pictorial codes, and make meaning in the interaction of both. The signs of both semiotic codes connect with each other and the reader of the school texts can easily understand the meaning and the message. The analysis focuses on the concept of genders and the relationship between them.

UDK/UDC:

811.163.627

DOI <https://doi.org/10.18690/rei.16.Sp.Iss.2991>

Besedilo / Text © 2023 Avtor(ji) / The Author(s)

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons CC BY Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.

Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela. (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

University of Maribor Press

Pedagoški diskurz in njegova analiza

Diskurz kot oblika jezikovne rabe je odvisen od kulturnih, socialnih in političnih okoliščin (Fairclough 1995). Vase vključuje kontekst rabe, udeležence in njihovo hierarhijo, okoliščine, prenosnik, verbalna in neverbalna sredstva, institucije. V svojih razsežnostih proizvaja družbene akterje in hierarhična razmerja med njimi. »Glede na to, da se jezikovna interakcija dogaja vedno znotraj struktur dominacije, besedila odsevajo igro moči med akterjema.« (Bergoč 2008: 50–52.) Obravnavani pedagoški diskurz je eden izmed pomembnejših diskurzov v otrokovem življenju, saj otroci v vrtcu ter kasneje v šoli preživijo velik del dneva. Obkrožajo jih različne informacije in raznolike oblike (spolno občutljive) jezikovne rabe, kar je odločujoče pri tem, kakšna bo njihova predstava o spolih, kako se bo to kazalo v njihovem jezikovnem izražanju, splošnem obnašanju in kulturi (Ščuka 2022: 70).

Pri analizi diskurza se osredotočamo na jezik kot abstraktni sistem in na vprašanja o tem, kaj se zgodi, ko ljudje uporabljajo vedenje o jeziku – temelji na njihovih spominih o stvareh, ki so jih izrekli, slišali, videli ali prebrali (Kranjc 2019: 398). »V resnici je analiza diskurza študija jezika, in sicer v najširšem pomenu, kot ga razumejo ljudje v splošni rabi, torej komunikacije, pogovora, diskurza.« (Kranjc 2019: 399) Postavljamo si torej vprašanja o jezikovni strukturi, spremembah v jeziku, o pomenu, usvajanju in učenju jezika, o družbenih vlogah in odnosih, strategijah sporazumevanja; sprašujemo se tudi o identiteti govorcev. Konkretnje kritična analiza diskurza analizira delovanje diskurzov, saj so mnogi od njih povezani ravno s spolom. Večinoma se osredotoča predvsem na moč in odpirajo nove možnosti interpretacij oz. branj različnih besedil (tudi fikcijskih). Predpostavljajo dialektični odnos med diskurzom in gradivom, torej diskurz oblikuje posamezne oblike gradiva, hkrati pa te oblikujejo diskurz (Kranjc 2019: 399).

Učbeniško gradivo – večkodno besedilo

Učbenik kot samostojna knjižna enota je namenjena točno določenemu naslovniku (Ambrož 1995: 115). »Učbeniško besedilo je namenjeno šolajočemu se bralec, ki jim je obravnavana tema še popolnoma neznana ali manj znana, zato mora biti besedilo zgrajeno tako, da ga bo bralec lahko dekodiral.« (Starc 2010: 243.) Podajati mora zanesljivo znanje, ki se ga je lahko naučiti, razumeti, ponujati pa mora tudi odprtost razmišljanja in nadgrajevanja znanja.

Tukaj upoštevamo tudi posredovanje različnih pojmovanj spola, stereotipov, spolnih vlog in posledično tudi izrazov. Učbenik je enovito besedilo, ki ga ne beremo linearno, temveč pragmatično, saj je sestavljeno iz več neodvisnih poglavij – lahko preskakujemo, se vračamo na začetek ali konec in poglavja izbiramo poljubno. Tako besedilo imenujemo besedilo kolonija. Učbeniška poglavja so sestavljena iz besednega in slikovnega koda. Znaki obeh stopajo v interakcijo in iz nje naslovniki razberejo sporočilo/smisel. Tudi slednje daje učbeniškim poglavjem značaj besedila kolonije, saj se iz enega koda lahko razbere sporočilo poglavja (Starc 2008: 47, 48). Besedilo, ki je sestavljeno iz več semiotskih kodov, imenujemo večkodno besedilo. S. Starc (2011) se pri poimenovanju naslanja na Hallidayevo definicijo besedila, ki je pomensko smiselna zaokrožena celota znakov v interakciji med tvorcem in naslovnikom. Tako pojmovanje besedila je S. Starc (2008, 2010) prevzela iz vizualne slovnice Kressa in van Leeuwena (2001), avtorja sta namreč dokazala, da pozna tudi večkodno besedilo tri metafunkcije, to so ideacijska, medosebna in besedilna, kar je izvorno sicer Hallidayeva teorija. Menil je namreč, da izraža stavek svoj pomen na treh ravneh: besedilni, medosebni in ideacijski. Razvrstitev udeležencev v kompozicijo pa vpliva tako na branje kot razumevanje besedila (Starc 2008: 49, 50).

Vizualna slovnica

Z vidika analize učbeniških gradiv je vredno obravnavati tako besedno kot slikovno, saj se v gradivih pojavljajo slike, fotografije, stripi, ki bralcem sporočajo določena spoznanja. Slednje ima pripisane značilnosti stereotipov in spolnih vlog. Avtorja vizualne slovnice *Branje slik: vizualna slovnica*, Kress in van Leeuwen, sta izhajala iz semiotike in se osredotočala na pomen in obliko znaka. Za slikovno zapišeta, da se samoizraža in govori samo zase, je del našega življenja, je v knjigah, revijah, na spletu, v učbenikih ... V primerjavi z besednim ga lažje dekodiramo, zato je načeloma jezik bolj cenjen – težje se ga je naučiti in dekodirati (2004: 10–33). Ker slikovno deluje kot samostojen in popoln sistem, sta si izposodila od Hallidaya iz njegove funkcijske slovnice teoretični pojem metafunkcije. Povezava med poukom slovenščine in spolno občutljivo rabo jezika se zdi smiselna, ko govorimo o sporazumevalni zmožnosti. Takrat učenci in učenke razumejo, kdaj sta določen izraz ali slika primerna, v katerih okoliščinah, kontekstu in širšem diskurzu.

Spolno občutljiva raba jezika

K spolno občutljivi rabi jezika štejemo izraze (in izreke), ki nakazujejo na enakopravnost med spoloma, zato se taka raba izogiba rabi generičnega moškega spola, izključevanju žensk in vnašanju stereotipnih predstav o spolnih vlogah (Šauperl idr. 2018: 5). Kljub takemu dojemanju pa ostaja kot problem še vedno to, kako na ravni izbir v diskurzu vsaj na videz ustvariti enakopravno vlogo udeležencev vseh spolov. Zato ne obsega le vprašanj jezikovne rabe, marveč se ukvarja še z značilnostmi moškega in ženskega upovedovanja in vključuje vase celoten diskurz (Kranjc, Ožbot 2013: 233). Poleg jezikovnih izbir so pomembne tudi slikovne, zato lahko o problematičnih kategorijah govorimo tudi širše – na jezikovnem in slikovnem področju. Problematične kategorije obsegajo rabo generičnega moškega spola, priimke ženskih oseb v pridevniški svojilni obliki, moško poimenovanje za žensko osebo, žensko poimenovanje za moško osebo (edninska in needninska), srednjepolsko poimenovanje za žensko osebo (Kranjc, Ožbot 2013: 234). K naštetim (neposrednim) jezikovnim kategorijam lahko dodamo še posredne, to imenujemo posredni jezikovni seksizem, ki vsebuje stereotipni humor, ironijo in šale (izpostavljanje enega od spolov) (Mills 2008).

Vsako učbeniško gradivo je sestavljeno kot enota, iz katere učenec ali učenka samostojno pridobiva znanje. Pri tvorbi tovrstnih besedil morajo biti tvorci oziroma tvorke pozorni na svoje izražanje, tudi v primeru spolno občutljive rabe jezika – na jezikovnem in slikovnem področju. Slednji tudi poskušajo z vsebino vplivati na prejemnike ali prejemnice. Bralka ali bralec gradiva mora zato biti pri branju pozoren na manipulacijo, ki se lahko izvaja preko spolne diskriminacije.

Stereotipne spolne vloge

Stereotipi so vrednostne sodbe, s katerimi pripisujemo vrsto skupnih značilnosti in ljudi uvrščamo v določeno kategorijo. Slednje so na nek način že vseprisotne, oblikujejo in prenašajo se kot del kulture, jezika, ideologije in vednosti. Najpogostejši so spolni stereotipi, pri katerih prihaja do binarne opozicije med moškim in ženskim spolom, in to je tudi ena od najstarejših delitev ljudi na skupine. To naj bi bila umetno ustvarjena binarnost, saj že od Sokratovega časa (racionalizma) dalje velja, da je razum na prvem mestu, čustva pa so bistveno nižje (Zupan Sosič 2007: 185–187).

Nedvomno je za ohranitev stereotipnosti in spolne razlike zaslužna spolna socializacija, ki poteka skozi učenje spolnih shem. Na podlagi teh otrok vrednoti in razvršča informacije ter jih primerja kot (ne)ustrezne svojemu biološkemu spolu. Stereotipne spolne vloge so večinoma posledica moškosrediščne družbe (Zupan Sosič 2007: 181–186).

O spolni stereotipnosti lahko govorimo na dveh ravneh: na ravni prostora, ki je namenjen moškim in ženskam, ter na ravni vrste poklicev, ki jih povezujemo z enim ali drugim spolom. Intelktualno zahtevnejše poklice večinoma opravljajo moški. Na podlagi takih informacij si učenci in učenke oblikujejo vtis o tem, kateri poklici so bolj moški in kateri ženski. »Učno gradivo torej vpliva na njihovo predstavo o tradicionalno ženskih in moških vlogah.« (Kranjc 2019: 400.) Zato stremimo k temu, da bi se tudi pri nas oblikovale smernice, ki bi učitelje in učiteljice ter avtorje in avtorice gradiv usmerjale in opozarjale na spolno občutljivo rabo jezika – na ravni jezikovnega in slikovnega. Tako bi upoštevali večjo enakopravnost med spoloma.

Analiza učbeniškega gradiva

Z vidika kritične analize diskurza, večkodnosti in vizualne slovnice sva prišli do zanimivih rezultatov, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju.

Analiza učbeniških gradiv za slovenščino v 6. razredu osnovne šole je zanimiva že zaradi deleža avtoric in avtorjev, saj prevladujejo ženske avtorice (65 %). Zaradi tega lahko sklepamo, da bodo rezultati analize pokazali nižji odstotek stereotipnih spolnih vlog tako v jezikovnem kot slikovnem in da bodo gradiva potemtakem spolno bolj občutljiva. Pri jezikovni spolni občutljivosti lahko govorimo že pri razlagi, saj sta v učbenikih dosledno uporabljeni 1. oseba množine in 3. oseba vseh treh števil – ujemanje povedka in osebka (oboje je spolno občutljivo). Primeri: *vidimo, preberimo, razmislimo*; *Samostalnik JE besedna vrsta, ki poimenuje bitja, stvari in pojme*.

Spolno občutljiva raba jezika se kaže tudi pri naslavljanju otrok (poziva k nečemu), saj večina učbenikov uporablja v vseh treh časovnih glagolskih oblikah obe spolski obliki (moška je zapisana s celo besedo, ženska pa je zapisana s končnico v oklepaju ali pa poševnico) ali pa eno, ki je spolno občutljiva.

Primeri: *boš ponovil/-a, se boš naučil/-a, si spoznal/-a, boš izvedel/-a, bodi pozoren/-na, si prebral(a), boš razmislil(a); preberi, ugotovi, pojasni, zapiši; govorimo, beremo, povemo, utemeljujemo, najdemo; najdeš, razumeš, veš, želiš*. Pri naslavljanju otrok so uporabljeni še samostalniki v obeh spolskih oblikah, dosledno se pojavljajo v 66 % učnih gradiv, nedosledno pa v 34 %.

Primeri takih samostalnikov so: *s sošolci in sošolkami, učitelj ali učiteljica, povprašaj knjižničarja/knjižničarko, če nisi ravno pesnik/pesnica*. Glagolsko naslavljanje je v obeh spolskih oblikah dosledno, samostalniško pa ne vedno, saj se redko pojavi in lahko zaradi reference na moški spol zavaja učenke. Med razlago se pojavljajo tudi nevtralni samostalniki, kot so *prebivalstvo, človek – ljudje*. Ker gre za jezikovni pouk, je delež besednega veliko večji kot pri slikovnem.

Slikovno v učbeniških gradivih za slovenščino večinoma ponazarja zapisano. To so primeri v nalogah, fotografije ob besedilu, ki so izhodišče za določeno snov. Spolno zaznamovanega slikovnega je skupaj le 13 % fotografij in ilustracij. Slednje sovпада z besednim in prikazuje predvsem stereotipne spolne vloge. Podobno zasledimo pri nalogah, saj se tam pojavijo tipični poklici glede na spol, družinske vloge in vloge v šoli, vendar je odstotek razmeroma nizek. V nadaljevanju sledijo posamezni primeri iz nalog, kjer gre za spolno zaznamovanost z vidika vsebine (stereotipnih spolnih vlog) in posledično jezikovnih oblik:

- šolsko okolje: na razredni uri učiteljica poudarja pomen dobrih odnosov; zgodovino, angleščino, naravoslovje in slovenščino poučuje učiteljica; nad slovenščino je navdušena deklica, deček nad tem predmetom ni navdušen; dekleta so spretnejša za uradne pogovore kot fantje, učijo se tujih jezikov; dečki so pretepači: »Med odmorom so se fantje stepili pred šolo.«; najuspešnejši so dečki: »To sta Maj in Vid, onadva sta najboljša učenca v razredu. Brez njiju bi bili slabši po uspehu in pri nogometu.«; Vid piše raziskovalno nalogo; predstavnik razreda je deček; dečki igrajo nogomet, deklice pa se igrajo ristanc;
- družinsko okolje: babica dobi za rojstni dan rože; navodilo za izdelavo škatle, ki jo pri šivanju potrebujejo ženske (mame, tete, babice); deček sprašuje starše o številki sedem in z njimi razglablja, ugotavlja; očeta zanimajo sinovi treningi; oče in sin se športno udejevujeta; fantje se ukvarjajo z zimskimi športi; stric obljubi pohod na Triglav; teta je spekla palačinke za otroke;
- poklicno okolje: pri zdravniku dela medicinska sestra, zdravnik Petri pove, kakšna je diagnoza (vir 4).

 Oglej si posnetek.

1. Ali si prepoznal/-a igro, ki je bila predstavljena na posnetku? Si si zapomnil/-a njeno ime? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

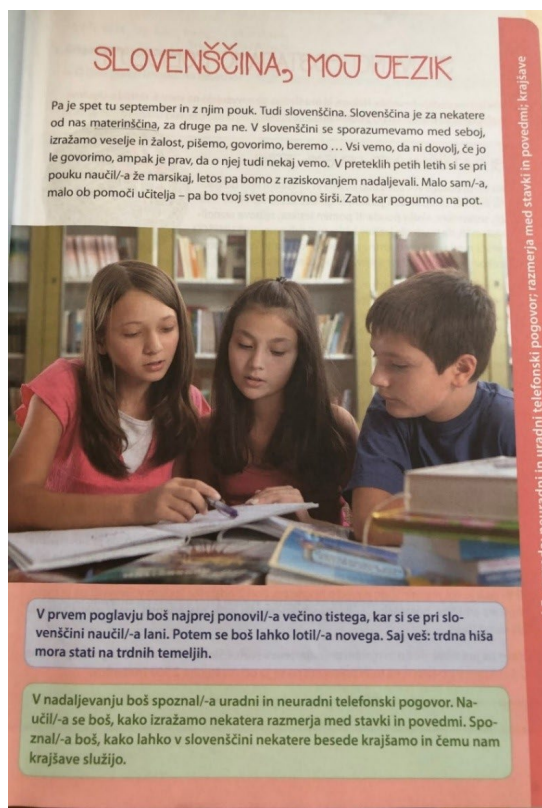
- A Zemljo krasti.
- B Gnilo jajce.
- C Ristanec ali tančula.
- Č Metanje kamenčka.

2. Ima morda ta igra v tvojem okolju kako drugo ime? Če ga ima, ime igre zapiši. Če uporabljate imeni, uporabljeni na posnetku, zapiši, katero pogosteje.

Slika 1: Stereotipne spolne vloge pri igrah (vir 4)

Naloge, ki jih zasledimo v enem od učbeniških gradiv (vir 4), skupaj s slikovnim odražajo na posameznih mestih tudi stereotipne spolne vloge – slika 1. Pri opisu igre zasledimo slikovno, ki prikazuje dekleta pri igranju ristanca, dečke pa pri igri nogometa.

Slika 2: Spolsko občutljiv jezik in slikovno (vir 4).

Slika 2 prikazuje spolsko občutljive glagolske oblike, prav tako je tudi fotografija spolsko občutljiva, saj sta na njej predstavnik in predstavnici obeh spolov. Z bralci in bralkami sicer ne vzpostavljajo neposrednega očesnega stika, vendar skušajo pouk slovenščine približati vsem učencem in učenkam (sodelovanje otrok pri raziskovanju jezika, pri delanju naloge in pogovoru o snovi).

Podobno je pri sliki 3, kjer udeleženci neposredno vzpostavljajo stik z bralci in bralkami. Gre za dečka, deklico in njuno mamo, ki gledajo v fotoaparatus. Predvidevamo lahko, da je fotografiral oče, torej gre za družino, ki ima otroka obeh spolov in je zato predvidoma tudi spolsko občutljiva. Slikovno prikazuje zapisano, saj iz slednjega izvemo, da je gorsko kolesarstvo ena redkih dejavnosti Slovenk in Slovencev. Zanimivo je, da se pri razlagi pojavljajo samostalniki v generični moški obliki (*Slovinci, kolesarji*) – ne sledijo obojespolskemu poimenovanju, pri neposrednem naslavljanju pa je dodana še ženska oblika (*boš spoznal/-a*).

GORSKO KOLESARSTVO

Po delu in učenju se človeku prileže sprostitev. Naše telo potrebuje gibanje, zato vsi v prostem času radi izberemo katero od športnih dejavnosti. Pogosto je to le hoja ali tek v naravi. Nekateri se s športom ukvarjajo resneje: trenirajo v klubih večkrat tedensko, npr. nogomet, rokomet, odbojko, katerega od borilnih športov, med vikendi pa mnogi radi planinarijo. Pozimi večina smuča, saj pravijo, da smo Slovenci smučarski narod, pa tudi plavati znamo menda skoraj vsi. Kaj pa kolo? Seveda, porečete, s kolesom se tudi vozimo vsi. Res je, toda kolesarstva, ki nas vodi čez drn in strn in pri katerem premagujemo tudi visoke vzpetine, pa se le ne loti vsak. Gorsko kolesarstvo še vedno sodi med manj znane športe, pa čeprav v zadnjih letih tudi slovenski gorski kolesarji že dosegajo vidne uspehe.

V tem poglavju boš spoznal/-a enega od športov, s tem pa tudi besedilno vrsto opis športa. Za športne dejavnosti opreme ni treba vedno kupovati v trgovini, saj se marsikaj dobi tudi prek oglasov, zato boš spoznal/-a tudi to besedilno vrsto. Naučil/-a pa se boš izpolniti še spletni obrazec, in sicer spletno prijavnico.

Slika 3: Družina na gorskem kolesarjenju (vir 4).

Izhodiščna besedila so skrbno izbrana v vseh učbeniških gradivih in odražajo v večini primerov spolno nevtralnost. Pripadajoče slikovno sovпада z jezikovnim in predvsem prikazuje isto.

Primeri: *Slovenka v vesolju* (slikovno prikazuje Sunito Williams na vesoljski postaji), *Veliki podvig neustrašnega Felixa* (slikovno: Felix Baumgartner), besedilo o čokoladi, vremenu, Porečanki, Velenju (vir 7); *O evropskih jezikih*, *Slovenščina v tujini na 56 lektoratih*, *Potovalna bolezen*, *Gorsko kolesarstvo*, *Pravila smučanja*, *Opis naravnega pojava – vetra, tudi o burji in rosi* (vir 4).

Zaključek

Članek obravnava učbeniška gradiva za pouk slovenščine z vidika večkodnosti, kritične analize diskurza s poudarkom na spolno občutljivi rabi jezika. Raziskava je trenutno še ena izmed redkih, ki obravnavajo to področje, saj potrebujemo smernice, ki bi usmerjale avtorje in avtorice pri sestavi gradiv. To imajo s smernicami za pisanje pedagoških gradiv urejeno v Kanadi. Spolno občutljiv jezik se kaže tako pri jezikovnem kot slikovnem, kljub temu pa še vedno zasledimo kar nekaj primerov, ki so zaznamovani. Naša družba je trenutno še moškosrediščna in prežeta s spolnimi stereotipi, to se odraža tudi v učbeniških gradivi za pouk slovenščine (športno razlikovanje med spoloma, družinske spolne vloge, poklici). Hkrati pa stremimo tudi k spolni občutljivosti, kar se vedno bolj kaže tudi pri učbeniških gradivih. Pri slovenščini se v gradivih pojavljajo obojespolne samostalniške oblike naslavljanja dokaj dosledno, prav tako je z glagolskimi oblikami pri naslavljanju (uporaba obeh spolskih oblik). Družboslovno področje daje velik poudarek na jezikovne izbire in spolno občutljivost pri izražanju. Področje raziskave obsega celoten kontekst, ki vključuje tako besedno kot slikovno, saj vsak kod ponuja informacije na svoj način. V učnih gradivih za slovenščino slikovno prav tako ponazarja naloge in besedila. Razbijanje spolne stereotipnosti se uveljavlja tudi v gradivih za slovenščino, kjer poskušajo z določenimi primeri in fotografijami prikazati enakovrednost obeh spolov (učenje slovenščine je tako za dečke kot za deklice, gorsko kolesarjenje je za vso družino).

Summary

The discussion, deals with a sample of textbooks for Slovene as school subject in elementary school, more precisely in the 6th grade. We analyzed from the point of view of critical discourse analysis and the visual grammar (Kress and van Leeuwen, 2020), focusing primarily on the use of gender sensitive language. School textbooks are multimodal. It means that they consist of verbal and pictorial codes, and make meaning in the interaction of both. The signs of both semiotic systems connect with each other and the reader of the school texts can easily understand their meaning and message.

The analysis follows the concept of genders and the relationship between them. The research is currently one of the few that deal with this area, as we need guidelines for authors to help them to choose accurate style in writing the school textbooks.

This is for example regulated in Canada with the guidelines for writing school textbooks. Gender sensitive language manifests itself both, linguistically and pictorially, but despite this, we still find quite a few examples that are genderly marked. Our society is currently still male-centric and permeated with gender stereotypes, this is also reflected in the school textbooks for Slovene (for example distinction between the genders in sports, family gender roles, professions).

At the same time, we strive for gender sensitivity, which is increasingly evident in school textbooks. In the case of Slovene, both gender noun forms of address appear fairly consistently in the texts, and the same is the case with verb forms when addressing (use of both gender forms).

The field of social sciences places emphasis on language choices and gender sensitivity in expression. The field of research encompasses the entire context, which includes verbal and pictorial, as each code provides information in its own way. It also illustrates tasks and texts pictorially in school textbooks for Slovene. Breaking down gender stereotyping is also asserted in school textbooks for Slovene, where they try to show the equality of both genders with specific examples and photos (learning Slovene is for both boys and girls, mountain biking is for the whole family).

Literatura

- Ambrož, Darinka, 1995: Anketa o učbenikih. *Jezik in slovnost* 40, št. 3–4 (februar). 115–132.
- Bergoč, Simona, 2009: Metodološka infrastruktura slovenističnega jezikoslovja: primer kritične analize diskurza (KAD). *Obdobja* 28. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Fairclough, Norman, 1995: *Critical Discourse Analysis*. London; New York: Longman.
- Kranjc, Simona, 2019: Spolno občutljiva raba jezika v učnih gradivih. *Slavistična revija*, letn. 67, št. 2. 395–404.
- Kranjc, Simona, Ožbot, Martina, 2013: Vloga spolno občutljivega jezika v slovenščini, angleščini in italijanščini. *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ur. Andreja Žele. *Obdobja* 32. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 233–239.
- Kress, Gunther, van Leeuwen, Theo, 2001: *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Starc, Sonja, 2008: Osnovnošolsko učbeniško besedilo kot besedilo kolonija, sestavljeno iz besednih in nebesednih znakov. M. Cencič, M. Cotič, V. Medved Udovič (ur.): *Sodobne strategije učenja in poučevanja*. Koper: Pedagoška fakulteta. 45–56.
- Starc, Sonja, 2010: Učbeniška besedila o Primožu Trubarju. Izbor izraznih sredstev vrednotenja v verbalnih in večkodnih besedilih ter njihova vloga na besedilni ravni. Bjelčević A. (ur.): *Simpozij Obdobja 27: Reformacija na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 241–259.
- Šaupperl in drugi, 2018: *Smernicah za spolno občutljivo rabo jezika*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- Ščuka, Nuša, 2022: *Spolno občutljiva raba jezika v učnih gradivih*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerza v Ljubljani.

Zupan Sosič, Alojzija, 2007: Moški je glava in ženska srce – spolni stereotipi. Irena Novak Popov (ur.): *Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 43. SSJLK. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko, Filozofska fakulteta Univerze Ljubljani. 181–193.

Viri

- Avbar, Peter, Dolenc, Damijana, 2015: *Od glasov do knjižnih svetov 6: samostojni delovni zvezek za slovenščino v 6. razredu osnovne šole: Jezik in književnost*. 1. izdaja, 2. ponatis. Ljubljana: Rokus Klett.
- Blažič, Milena Mileva, Bošnjak, Blanka, Jarc, Karolina, Kenda, Jakob, Klajn, Katarina, Meglič, Drago, Ritlop, Neža, Seliškar Kenda, Mateja, Svetina, Peter, Smiljanič, Zoran, 2016: *Novi svet iz besed 6: berilo za 6. razred osnovne šole*. 1. izdaja. Ljubljana: Rokus Klett.
- Golob, Berta, Medved Udovič, Vida, Mohor, Miha, Saksida, Igor, Honzak, Mojca, 2017: *Kdo se skriva v ogledalu? berilo 6: za šteti razred osnovne šole*. 2. prenovljena izdaja, 5. ponatis. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hočevar Gregorič, Mateja, Čuden, Milena, 2017: *Slovenščina 6: samostojni delovni zvezek za šteti razred osnovne šole, 1. in 2. del*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kocjan Barle, Marta, 2008: *Znanka ali uganka 6: slovenščina za 6. razred osnovne šole*. 1. izdaja. Ljubljana: Modrijan.
- Kranjc, Simona, Kokalj, Tatjana, 2003: *Moja slovenščina 6: samostojni delovni zvezek za slovenščino – jezik v 5. razredu osemletnega in 6. razredu devetletnega osnovnošolskega izobraževanja*. Trzin: Založba Izolit.
- Kumer, Vesna, Močivnik, Črt, Smolej, Mojca, Koncilija, Tomaž, 2022: *Slovenščina v oblaku. Samostojni delovni zvezek za slovenščino v 6. razredu osnovne šole*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Avtorici:

Dr. Nuša Ščuka, PhD

Osnovna šola Vič, Cesta Dolomitskega odreda 6, Ljubljana, Slovenija, e-pošta: nusa.scuka@gmail.com
Elementary School Vič, Cesta Dolomitskega odreda 6, 1000 Ljubljana,, Slovenia, e-mail: nusa.scuka@gmail.com

Dr. Simona Kranjc, PhD

Full professor, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 2, Ljubljana, Slovenija, e-pošta: simona.kranjc@ff.uni-lj.si
Redna profesorica, University of Ljubljana, Faculty of Arts, Aškerčeva 2, Ljubljana Slovenia, e-mail: simona.kranjc@ff.uni-lj.si